

# Positiivinen luottotietorekisteri

LAB-ammattikorkeakoulu

Tradenomi (AMK)

2024

Elias Vilonen

## Tiivistelmä

Tekijä(t)	Julkaisun laji	Valmistumisaika
Elias Vilonen	Opinnäytetyö, AMK	2024
	Sivumäärä	
	25	
Työn nimi		
<b>Positiivinen luottotietorekisteri</b>		
Tutkinto ja koulutusala		
Tradenomi (AMK), Laskentatoimi		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
-		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyö käsittelee Suomessa vuonna 2024 käyttöön otettua positiivista luottotietorekisteriä. Työn tavoitteena on tarkastella rekisterin käyttöönottoa, sen toiminnallisia periaatteita ja vaikutuksia kuluttajien sekä luotonantajien näkökulmasta. Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena, jossa hyödynnettiin viranomais- ja asiantuntijalähteitä, lainsäädäntöä, raportteja sekä alan uutisointia.</p> <p>Työssä analysoitiin positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoprosessia, sen tavoitteita ja odotettuja vaikutuksia. Työssä tarkasteltiin rekisterin haasteita, kuten tietosuojaan liittyviä kysymyksiä ja kuluttajien valmiuksia hyödyntää rekisteriä. Tutkimuksen avulla muodostettiin kokonaiskuva positiivisen luottotietorekisterin toiminnasta ja sen roolista Suomen talousjärjestelmässä. Opinnäytetyö esittelee kuluttajalle kattavasti positiivisen luottotietorekisterin toimintaperiaatteet.</p>		
Asiasanat		
positiivinen luottotietorekisteri, luottotiedot, maksukyvyyn arviointi, luottokelpoisuus, taloudellinen läpinäkyvyys		

## Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Elias Vilonen	Thesis, UAS	2024
	Number of Pages	
	25	
Title of Publication		
<b>Positive Credit Information Register</b>		
Possible subtitle(s)		
Degree, Field of Study		
Bachelor of business administration (UAS), accounting		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
-		
Abstract		
<p>The thesis examines the Positive Credit Information Register introduced in Finland in 2024. The aim of the study is to review the implementation of the register, its operational principles, and its impacts from the perspectives of both consumers and lenders. The thesis was conducted as a literature review, utilizing sources such as official and expert materials, legislation, reports, and industry news.</p> <p>The study analyzed the process of implementing the Positive Credit Information Register, its objectives, and its anticipated effects. It also explored the challenges associated with the register, such as issues related to data protection and consumers' readiness to utilize the register. Through the research, a comprehensive overview of the register's functionality and its role in Finland's economic system was formed. The thesis provides consumers with a thorough understanding of the operational principles of the Positive Credit Information Register.</p>		
Keywords		
Positive Credit Information Register, credit information, creditworthiness assessment, credit rating, financial transparency		

## Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Taustaa työlle.....	1
1.2	Tavoite .....	2
1.3	Tutkimuskysymykset ja rajaukset .....	2
1.4	Tutkimusmenetelmä.....	2
2	Käyttöönotto .....	4
3	Toimintaperiaate.....	6
4	Tavoitteet ja tarpeellisuus.....	8
4.1	Tavoite .....	8
4.2	Positiivisen luottotietorekisterin tarpeellisuus.....	8
4.3	Vastuullinen luotonanto.....	9
4.4	Suomalaisten velkaantuminen .....	10
4.5	EU-tason kehityssuunnat.....	11
4.6	Taloudellinen hyvinvointi.....	12
5	Vaikutukset.....	14
5.1	Maksukyvyn arviointi ja ylivelkaantumisen ehkäisy .....	14
5.2	Talouden hallinnan parantuminen.....	14
5.3	Tiukemmat lainapäätökset.....	14
5.4	Pitkän aikavälin vaikutukset.....	15
6	Haasteet ja riskit.....	16
7	Vertailu muihin pohjoismaihin.....	18
7.1	Tanskan järjestelmä.....	18
7.2	Norjan järjestelmä .....	18
7.3	Ruotsin malli .....	19
8	Johtopäätökset .....	20
	Lähteet.....	23

# 1 Johdanto

## 1.1 Taustaa työlle

Positiivinen luottotietorekisteri on ajankohtainen uudistus Suomen rahoitusjärjestelmässä. Tavoitteena on parantaa kotitalouksien taloudellista kestävyyttä ja edistää vastuullista luotonantoa. Positiivinen luottotietorekisteri otettiin Suomessa käyttöön 01.04.2024. (Verohallinto 2024d.) Rekisteri tarjoaa kattavan ja selkeän näkymän lainanhakijan taloudellista tilanteesta. Rekisteri kerää tietoa luotoista, säännöllisistä tuloista ja velanhoitokykyyn vaikuttavista seikoista.

Suomessa on jo pidempään ollut käytössä negatiivinen luottotietorekisteri. Negatiivinen luottotietorekisteri keskittyy maksuhäiriömerkintöihin ja luottotietojen menettämiseen. Uuden positiivisen luottotietorekisterin tarkoitus on mahdollistaa paremmat edellytykset sekä luotonantajille että -saajille tehdä harkittuja ja vastuullisia päätöksiä, vähentää ylivelkaantumista ja siten edistää koko yhteiskunnan taloudellista hyvinvointia. (Verohallinto 2024d.)

Positiivinen luottorekisteri koskee kaikkia yksityishenkilöitä ja luotonmyöntäjiä. Aihe valikoitui ajankohtaisuuden ja laajan vaikuttavuuden takia. Aihe on myös yleisesti kiinnostava kaikkien lainaa hakevien ja myöntävien osalta. Positiivinen luottorekisteri on ollut opinnäytetyön kirjoitushetkellä vain muutamia kuukausia käytössä Suomessa, mutta esimerkiksi muissa EU-maissa jo pidempään. Lyhyestä käyttöajasta huolimatta mediat ovat uutisoineet paljon positiiviseen luottorekisteriin liittyvistä asioista. Aiheen ajankohtaisuus tulee säilymään melko pitkään kokemusten ja rekisterin toiminnan kehittämisen kautta.

Positiivinen luottotietorekisteri kerää tietoa yksityishenkilöiden luotoista ja tuloista yhteen paikkaan. Rekisteriin tallennetaan esimerkiksi tiedot kuluttajaluotoista, kuten asuntolainat, opintolainat, kulutusluotot ja luottokortit. Tiedot luotoista rekisteriin toimittaa luotonantaja. Henkilön ottaessa uuden luoton tai luoton ehtojen muuttuessa luotonantaja ilmoittaa uudet tai päivittää vanhat tiedot. Rekisteriin siirtyy tietoa myös henkilön tuloista. Tulotiedot rekisteriin saadaan Tulorekisteristä. (Verohallinto 2024d.)

Tulorekisteri on palvelu, johon kerätään tietoa suomalaisten tuloista. Rekisteriin kirjataan tiedot esimerkiksi palkoista, eläkkeistä ja etuuksista. Tulorekisteriin lähettävät tietoja esimerkiksi työnantajat, eläkeyhtiöt ja Kela. Tiedot päivittyvät rekisteriin lähes reaaliaikaisesti. Tulorekisterin tietoja hyödyntävät positiivisen luottotietorekisterin lisäksi esimerkiksi verohallinto, Kela ja muut viranomaiset. Myös yksityishenkilöt voivat tarkistaa omia tulotietojaan. (Verohallinto 2024d.)

Luotonantajat saavat kattavan kuvan kuluttajan taloudesta laina- ja tulotietojen perusteella. Kuluttaja itse voi seurata omia luottojaan rekisterin kautta ja tarvittaessa asettaa luottokielion. Rekisteri auttaa yksityishenkilöä erityisesti hahmottamaan lainojensa kokonaistilanteen. Aikaisemmin yksityishenkilön ei ole ollut mahdollista tarkistaa luottojaan yhdestä palvelusta.

## 1.2 Tavoite

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa Suomessa, sen vaikutuksia ja siihen liittyviä haasteita eri näkökulmista. Opinnäytetyön tavoitteena on esitellä positiivisen luottotietorekisteri niin että tavallinen asiaan perehtymätön kuluttaja ymmärtää sen toiminnan. Työn tavoitteena on myös selvittää positiivisen luottotietorekisterin käyttöönoton vaikutuksia Suomessa sekä sen mahdollisuuksia edistää vastuullisempaa luotonantoa ja parantaa yksilöiden taloudellista turvallisuutta.

Tarkoituksena on löytää lyhyellä aikavälillä tapahtuneita muutoksia kuluttajien lainan saamisessa ja arvioida pidemmällä aikavälillä tulevaisuudessa tapahtuvia muutoksia. Työssä tarkastellaan, miten positiivinen luottorekisteri voi ehkäistä ylivelkaantumista ja lisätä luotonantajien kykyä arvioida lainanhakijoiden todellista maksukykyä. Työssä verrataan luottorekisteriä muiden pohjoismaiden rekistereihin ja käytäntöihin.

## 1.3 Tutkimuskysymykset ja rajaukset

Opinnäytetyön sisältö painottuu positiivisen luottotietorekisterin toimintaan Suomessa lainaa hakevan kuluttajan näkökulmasta. Työ avaa hieman myös lainanantajan näkökulmaa.

Työ käsittelee pääasiassa positiivista luottotietorekisteriä, joka on Suomessa otettu käyttöön 01.04.2024. Opinnäytetyötä ei tehdä yhdessä yhteistyökumppanin kanssa.

Työ on kirjallisuuskatsaus muotoinen, jolloin tutkimusta tehdään aiempien tutkimuksien ja kirjallisuuden perusteella. Tutkimuskysymyksiä työssä on kaksi ja ne ovat seuraavat: Miten positiivinen luottotietorekisteri vaikuttaa kuluttajien saamiin luottoihin? Miten positiivinen luottotietorekisteri voi vähentää maksuhäiriömerkintöjä ja ylivelkaantumista Suomessa?

## 1.4 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu pääasiassa perehtymisestä positiiviseen luottotietorekisteriin ja siihen liittyvään kirjallisuuteen. Opinnäytetyö on kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsaus tarkoittaa, että opinnäytetyössä tarkastellaan olemassa olevaa tietoa aiheeseen liittyen. Kirjallisuuskatsaus ei tuota uutta tietoa itse, vaan se kokoaa yhteen

aiemmat tutkimukset ja olemassa olevan tiedon. Tutkimusta ja päätelmiä tehdään jo olemassa olevan tiedon perusteella. Kirjallisuuskatsaus auttaa hahmottamaan, mitä asiasta tiedetään jo ja mitä pitäisi vielä tutkia lisää. (Salminen, A 2023.)

Viitekehukseen kuuluu myös luottoriskin ja maksukyvyn arviointi. Yksityishenkilöiden ylivelkaantuminen Suomessa on olennainen osa työtä. Työn keskeiset lähteet ovat lainsäädäntö, analyysit, raportit, kirjallisuus ja uutiset liittyen positiiviseen luottotietorekisteriin. Aihetta käsittelee Laki positiivisesta luottotietorekisteristä 739/2022.

## 2 Käyttöönotto

Valtionvarainministeriö perusti 31.08.2018 työryhmän selvittämään miten kotitalouksen velkaantumista voidaan hillitä. Selvitystyön taustalla oli kotitalouksien historiallisen korkea velkaantuneisuus ja kotitalouksien epäsuora velkaantuminen suurien taloyhtiö lainojen kautta. Viranomaiset olivat pyrkineet jo aikaisemmin puuttumaan tilanteeseen kiristämällä lainakattoja ja nostamalla asuntolainojen riskipainotusta pankkien vakavaraisuuslaskennassa. Lainsäädäntö ei kuitenkaan sisältänyt vuonna 2018 riittäviä välineitä velkaantumisen vähentämiseen. (Valtiovarainministeriö 2018.)

Työryhmän puheenjohtajana toimi ylijohtaja Leena Mörttinen valtiovarainministeriöstä. Työryhmään valittiin jäsenet valtiovarainministeriöstä, oikeusministeriöstä, Suomen Pankista, Finanssivalvonnasta, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta, Finanssiala ry:stä ja Takuusäätiöstä. Työryhmän tehtävänä on arvioida keinoja ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista ja sen haittoja, arvioida tehokkaita välineitä kansainvälisten kokemusten perusteella, sekä tehdä lainsäädäntöehdotukset, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa. (Valtiovarainministeriö 2018)

Työryhmän puheenjohtajan Leena Mörttinen kirjoitti aiheeseen ja työryhmään liittyen kolumnin: Mistä välineet hallitsemattoman velkaantumisen estämiseen? Vuonna 2018 kirjoitetussa kolumnissa kerrotaan seuraavasti: ” Suomalaiset kotitaloudet velkaantuvat. Velka suhteessa käytettävissä olevaan tuloon nousi ennätyskelliselle tasolle 128 prosenttiin viime vuoden lopussa. Vaikka sittemmin taso on hieman laskenut, huoli velkaantumisesta ei ole poistunut. Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä kasvaa edelleen.”. Mörttisen mukaan haasteita Suomalaisten velkaantumiseen tuovat muun muassa suuret taloyhtiölainat ja uudentyyppiset lainoittajat. (Mörttinen, L 2018)

Työryhmän suositusten perusteella perustettiin toinen työryhmä vuonna 2020 Valtionvarainministeriön aloitteesta. Uusi työryhmä perustettiin jatkamaan ja syventämään aikaisemman työryhmän tekemiä suosituksia. Uuden työryhmän tehtävänä oli kartoittaa tarkasti, miten positiivinen luottotietorekisteri voitaisiin toteuttaa Suomessa käytännössä. Työryhmä valmisteli lakiehdotuksen HE 22/2022. HE 22/2022 valmisteltiin yhteistyössä pankkien, luottolaitosten ja kuluttajajärjestöjen kanssa, jotta rekisteri palvelisi kaikkia osapuolia mahdollisimman hyvin. (Oikeusministeriö 2020)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä ja siihen liittyviksi laeiksi hyväksyttiin muutettuna 24.2.2022. Laki tuli voimaan vaiheittain niin että järjestelmän valmistelun voisi aloittaa välittömästi. Järjestelmän kehittämisen aikana havaittiin tarve mahdollistaa rekisterin käyttö myös tutkimustarkoituksiin. Tarpeen perusteella

oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyössä, kuullen Verohallinnon Tulorekisteriyksikköä ja Tilastokeskusta, valmisteltiin hallituksen esitys 91/2023. HE 91/2023 hyväksyttiin 30.11.2023.

Positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotto tapahtui 1. huhtikuuta 2024, jolloin kuluttajaluottojen osalta rekisteri avattiin yksityishenkilöiden, luotonantajien ja viranomaisten käyttöön. (Verohallinto 2024f.) Positiivisen luottotietorekisterin tekninen toteutus on käynnissä ja kestää kevääseen 2026 saakka. Tavoitteena on, että keväällä 2026 rekisteriin tulevat mukaan luonnolliselle henkilölle elinkeinotoimintaa varten myönnettävät luotot. Rekisteri toimii Verohallinnon alaisuudessa ja rekisterinpitäjänä toimii Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. (Oikeusministeriö 2022.)

### 3 Toimintaperiaate

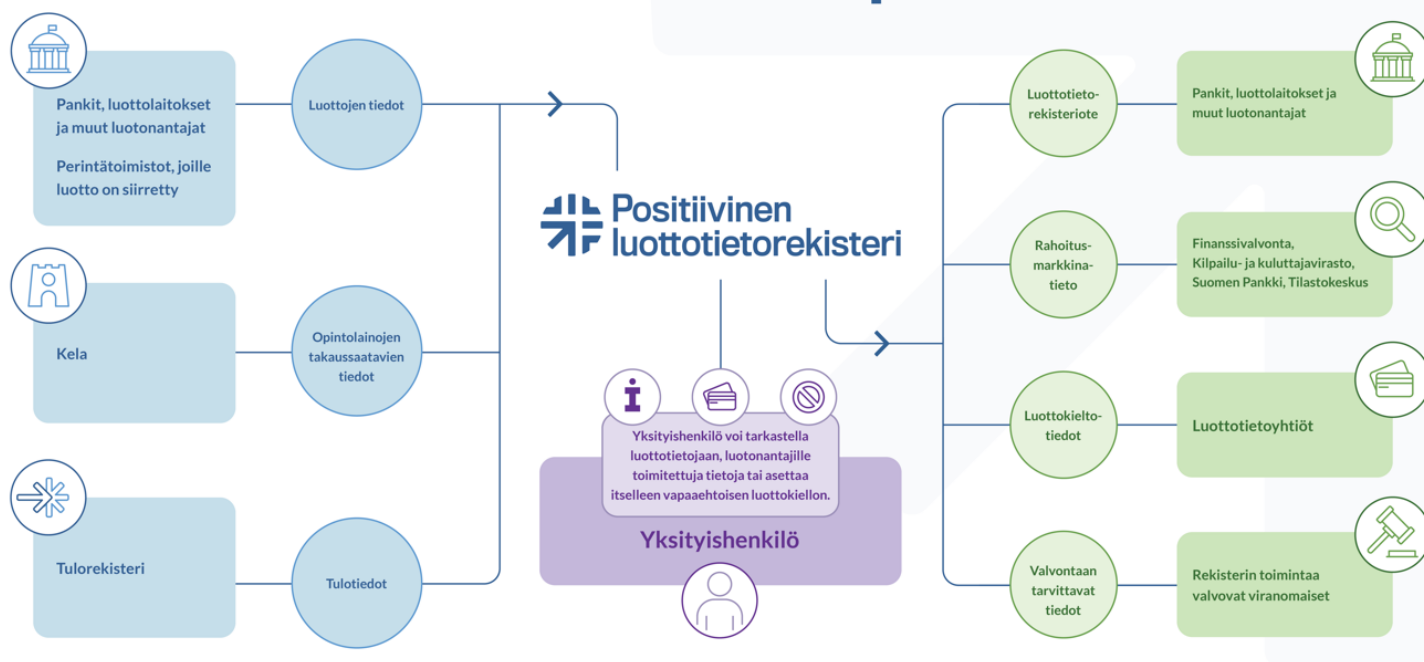
Luotonantajat ilmoittavat luottotietorekisteriin tiedot myöntämistään luotoista. Rekisteriin ilmoitetaan myös tiedot luotoissa tapahtuneista muutoksista. Muutoksia ovat esimerkiksi lyhennykset ja luottosopimuksen muutokset, kuten maksuerien määrän muutos.

Yksityishenkilön hakiessa lainaa, luotonantajalla on velvollisuus tarkistaa luotonhakijan luottokelpoisuus. Ennen rekisterin käyttöönottoa luotonantaja on tarkistanut, ettei yksityishenkilöllä ole maksuhäiriömerkintää. Nyt positiivisen luottotietorekisterin ollessa käytössä luotonantaja selvittää maksuhäiriömerkintöjen lisäksi positiivisen luottotietorekisterin tilanteen. Tämä tapahtuu hakemalla positiivisesta luottotietorekisteristä luottotietorekisteriotteen. Otteella on ajantasaiset tiedot rekisteriin ilmoitetuista luotonhakijan luotoista sekä hänen tuloistaan.

Myös yksityishenkilö voi itse tarkastella omien luottojensa tietoja. Positiivisen luottotietorekisterin kautta yksityishenkilö voi asettaa maksutta itselleen vapaaehtoisen luottokiellon. Yksityishenkilöiden asiointi tapahtuu Verohallinnon verkkosivujen kautta vahvan sähköisen tunnistuksen avulla.

Myös laissa erikseen määritetyillä viranomaisilla on oikeus saada tietoa luottotietorekisteristä säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi. Luottotietorekisterin tietoja saavat viranomaiset ovat Finanssivalvonta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Rahoitusvakausvirasto, Suomen Pankki sekä Tilastokeskus. (Verohallinto 2024.)

## Rekisterin toimintaperiaate



Kuvio 1. Rekisterin toimintaperiaate (Verohallinto 2024d.)

Kuvio 1 havainnollistaa positiivisen luottotietorekisterin tiedonkulun ja keskeiset toimijat. Rekisteriin tietoja ilmoittavat luotonantajat, Kela ja tulorekisteri. Luotonantajat ilmoittavat myöntämänsä luotot ja niissä tapahtuneet muutokset, kuten lyhennykset tai sopimusehtojen päivitykset. Kela ilmoittaa rekisteriin esimerkiksi opintolainan takaussaatavien tilanteen. Tulorekisteristä positiiviseen luottotietorekisteriin siirtyvät tiedot henkilön tuloista. Yksityishenkilö voi tarkastella omia tietojaan ja asettaa luottokielto positiivisen tulorekisterin sähköisen palvelun kautta. Pankit, luottolaitokset ja muut luotonantajat pyytävät järjestelmästä lainanhakijan luottotietorekisteriotteen. Rahoitusmarkkinatieto välittyy rekisteristä tarvittaessa Finanssivalvonnan, Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Suomen Pankin sekä Tilastokeskuksen tietoon. Yksityishenkilön itsensä asettama luottokielto välitetään järjestelmästä luottotietoyhtiölle. Järjestelmää valvovilla viranomaisilla on myös oikeus saada rekisteristä valvontaan tarvittavat tiedot.

## 4 Tavoitteet ja tarpeellisuus

### 4.1 Tavoite

Positiivisen luottotietorekisterin ensisijainen tavoite yhteiskunnallisella tasolla on ehkäistä Suomalaisten ylivelkaantumista. Suomalaisessa yhteiskunnassa velkaantuminen on ollut kasvava ongelma. Erityisesti nuorten ja taloudellisesti haavoittuvien ryhmien kohdalla luotonanto on johtanut vaikeuksiin. (Valtioneuvosto 2020.) Positiivisen luottotietorekisterin avulla luotonantajien on helpompi havaita, milloin kuluttajan taloudellinen kuorma on käymässä liian suureksi, mikä antaa heille mahdollisuuden rajoittaa lainanantoa ennen kuin ylivelkaantumista tapahtuu.

Rekisterin toinen tärkeä tavoite on lisätä läpinäkyvyyttä luotonantoprosessissa ja parantaa sekä luotonantajien että luotonhakijoiden asemaa. Luotonantajien näkökulmasta rekisteri mahdollistaa tarkemman riskien arvioinnin, mikä vähentää luotonannon epävarmuutta ja luottotappioiden riskiä. (Verohallinto 2024b.) Samalla rekisteri tarjoaa kuluttajille mahdollisuuden osoittaa maksukykynsä, mikä voi parantaa mahdollisuuksia saada luottoa edullisemmin. Kun luotonantajilla on käytössään ajantasaista tietoa hakijan velkatilanteesta ja tuloista, luotonantaja voi arvioida realistisemmin, onko hakija kykenevä hoitamaan uusia luottoja. Tämä auttaa ehkäisemään tilanteita, joissa yksilö ottaa lisää velkaa ylittäen maksukykynsä. Maksukyvyyn ylittäminen voi johtaa maksuhäiriöihin ja jopa velkakierteeseen.

Velkakierteellä tarkoitetaan tilannetta, jossa uusia lainoja otetaan vanhojen velkojen maksamiseksi. Tämä johtaa velkamäärän jatkuvaan kasvuun. Usein velkakierteessä velat kasvavat hallitsemattomasti, kun korkokulut ja muut maksut lisäävät velallisen taloudellista taakkaa.

Positiivisen luottotietorekisterin avulla pyritään myös edistämään vastuullista luotonantoa. Kun luotonantajat saavat yksityiskohtaisempaa tietoa hakijoiden velanhoitokyvystä, he voivat tehdä lainapäätöksiä, jotka huomioivat sekä luotonottajan että luotonantajan taloudelliset riskit. Tällainen vastuullinen luotonanto tukee koko rahoitusjärjestelmän vakautta ja vähentää merkittävästi ylivelkaantumisen riskiä, joka puolestaan voi vähentää julkisen sektorin painetta kehittää erilaisia velkajärjestely- tai tukipalveluita. (Valtiovarainministeriö 2023.)

### 4.2 Positiivisen luottotietorekisterin tarpeellisuus

Positiivinen luottotietorekisteri on tarpeellinen osittain siksi, että Suomessa on aiemmin ollut käytössä vain negatiivinen luottotietorekisteri, joka keskittyy maksuhäiriöihin ja tarjoaa näin ollen vain rajallista tietoa hakijan taloudellisesta tilanteesta. Negatiivinen luottotietorekisteri kertoo pelkästään, onko henkilöllä ollut maksuhäiriöitä, mutta se ei anna mitään tietoa

henkilön nykyisistä velkasitoumuksista tai hänen kyvystään selviytyä velanhoitovastuista. Tämä rajallisuus on johtanut siihen, että luotonantajat ovat voineet tehdä päätöksiä puutteellisten tietojen varassa, mikä on lisännyt riskiä ylivelkaantumiseen.

Erityisesti viime vuosina Suomessa on noussut esiin kotitalouksien velkaantuminen. Ylivelkaantuminen on ollut kasvava ongelma, ja moni taloudellisiin vaikeuksiin joutunut henkilö on ottanut useita lainoja maksukyvyttömyydestään huolimatta. (Valtioneuvosto 2020.) Ennen positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa, uutta lainaa hakiessa aikaisempien lainojen todellisen tilanteen kertominen realistisesti on ollut kuluttajan itsensä vastuulla. Nyt positiivinen luottotietorekisteri tarjoaa lainanmyöntäjälle realistisen ja ajantasaisen kuvan aikaisempien lainojen ja luottojen todellisesta tilanteesta. Rekisterin käyttö tekee lainan saamisesta heikossa taloudellisessa tilanteessa vaikeammaksi mikä ehkäisee ylivelkaantumista.

Positiivisen luottotietorekisterin avulla voidaan tehdä tarkempia ja vastuullisempia luottopäätöksiä, jolloin luotonantajat voivat torjua mahdollisesti riskialttiita luottosuhteita paremmin. Tämän seurauksena kotitalouksilla on paremmat mahdollisuudet välttää velkaongelmia, ja näin rekisteri voi ennaltaehkäistä vakavampia taloudellisia kriisejä. (Verohallinto 2024d.)

### 4.3 Vastuullinen luotonanto

Vastuullinen luotonanto tarkoittaa käytäntöjä ja periaatteita, joiden avulla luotonantajat varmistavat, että luotto myönnetään vain hakijoille, joilla on realistiset mahdollisuudet hoitaa takaisinmaksu. Vastuullinen luotonanto sisältää hakijan maksukyvyn huolellisen arvioinnin, läpinäkyvien luottoehtojen tarjoamisen ja vastuullisen päätöksenteon. Näiden toimien tavoitteena on suojella kuluttajia liialliselta velkaantumiselta ja estää maksukyvyttömyyttä. Tämä samalla edistää rahoitusmarkkinoiden vakautta. (Finanssivalvonta 2018.)

Vastuullisen luotonannon merkitys on korostunut erityisesti taloudellisen epävakauden ja kotitalouksien kasvaneen velkaantumisen aikana. Kun lainantajat tekevät päätöksiä realistisen maksukykytiedon perusteella, se vähentää sekä yksilöiden riskiä joutua ylivelkaantumiseen että luotonantajien riskiä kohdata luottotappioita. Tämä tukee myös laajempaa taloudellista hyvinvointia, sillä maksuhäiriöiden ja velkakierteiden ehkäisy vähentää julkisen sektorin kustannuksia, kuten velkaneuvonnan ja sosiaalisten tukitoimien tarvetta. (Valtiovainministeriö 2023.)

Kuluttajille vastuullinen luotonanto tuo turvaa ja mahdollisuuksia. Vastuullisuus luotonannossa auttaa yksilöitä ymmärtämään paremmin taloudellista tilannettaan ja tekemään

järkeviä luottopäätöksiä. Samalla vastuullinen luotonanto vahvistaa luottamusta rahoitusjärjestelmään ja antaa kuluttajille varmuuden siitä, että heidän maksukykynsä on otettu aidosti huomioon. Luotonantajille vastuulliset käytännöt mahdollistavat pitkäaikaisen ja kestävän asiakassuhteen rakentamisen sekä luotonannon riskien hallinnan. (Finanssivalvonta 2018.)

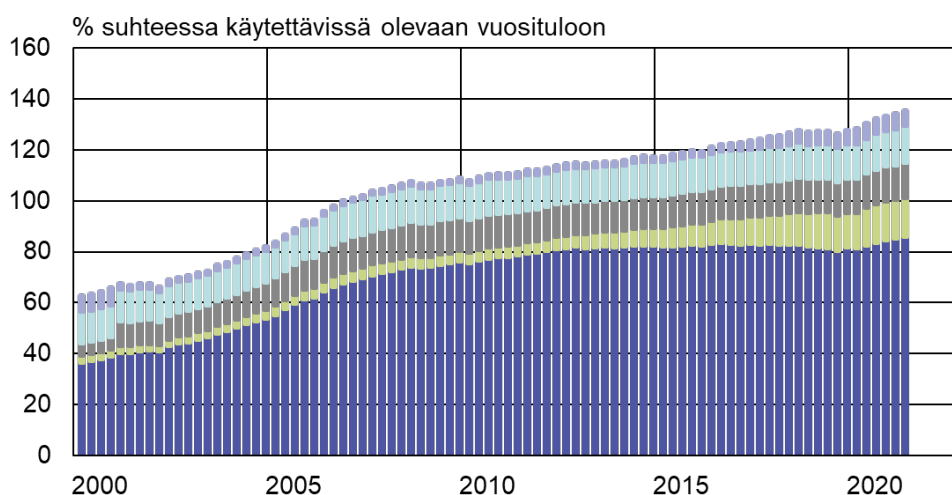
Vastuullisuus luotonannossa on yksilöiden ja luotonantajien yhteinen etu. Vastuullinen luotonanto on myös yhteiskunnallinen tavoite. Se tukee talouden vakautta ja auttaa ehkäisemään finanssikriisejä, joita voi syntyä liiallisesta ja hallitsemattomasta luotonannosta.

#### 4.4 Suomalaisen velkaantuminen

Suomessa kotitalouksien velkaantuminen on kasvanut huomattavasti viime vuosina. Suomalaisilla kotitalouksilla oli velkaa noin 205 miljardia euroa vuoden 2021 lopussa, mikä on lisääntynyt asuntojen ja yleisen hintatason sekä korkojen kasvaessa. Velkaantumisen taustalla ovat erityisesti asuntolainat, jotka muodostavat suurimman osan kotitalouksien velasta. Kuvioista 2 ilmenee Tilastokeskuksen ja Suomen Pankin selvitys kotitalouksien velan kasvun kehityksestä, jonka mukaan velkaantumisaste oli noin 137 % vuoden 2020 lopussa. Yli 100 % velkaantumisaste tarkoittaa, että velkaa on enemmän kuin vuosituloja. (Tilastokeskus 2024.) Korkea velkaantuminen tekee kotitaloudet erityisen haavoittuviksi korkotason noustessa ja talouden heiketessä.

##### Kotitalouksien velka on jatkanut kasvamistaan

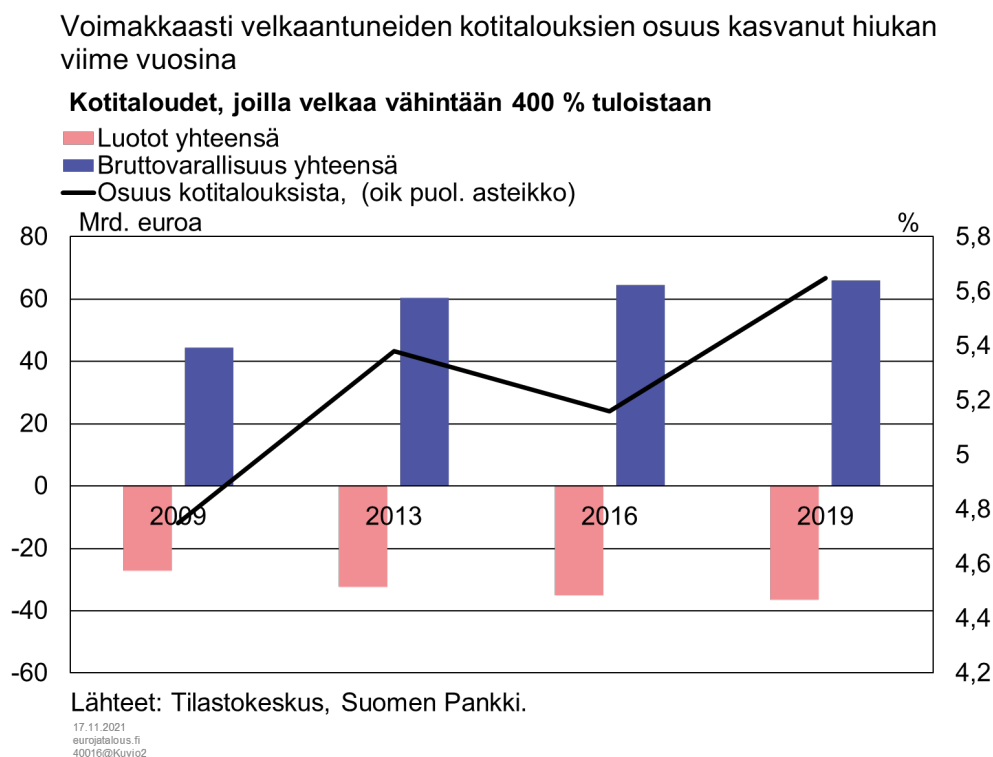
- Asuntolainat Suomen luottolaitoksilta
- Kulutusluotot Suomen luottolaitoksilta
- Muut lainat Suomesta ja ulkomailta
- Lainat taloyhtiöiden kautta
- Muut lainat Suomen luottolaitoksilta



Lähde: Tilastokeskus ja Suomen Pankki.

Kuvio 2. Kotitalouksien velka (Mäki-Fränti, P 2021.)

Erityisen huolestuttavaa on voimakkaasti velkaantuneiden kotitalouksien osuus. Nämä kotitaloudet, joilla on velkaa yli neljä kertaa vuositulojensa verran, ovat kasvaneet merkittäväksi osaksi kokonaisvelkaa. Kuviosta 3 ilmenee voimakkaasti velkaantuneiden kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista, joka on noin 6 %. Kyseisillä kotitalouksilla on pääasiassa asuntovelkaa, mutta myös muita lainoja, kuten kulutusluottoja. Korkotason nousu ja inflaatio voivat vaikeuttaa näiden kotitalouksien taloudellista tilannetta entisestään. (Mäki-Fränti, P 2021.)



Kuvio 3. Kotitaloudet, joilla velkaa vähintään 400 % tuloistaan (Mäki-Fränti, P 2021.)

#### 4.5 EU-tason kehityssuunnat

EU ei pakota jäsenmaita ottamaan käyttöön positiivista luottotietorekisteriä, mutta EU-tasolla on vahva suositus ja ohjaus läpinäkyvämmän luottotietojen hallinnan puolesta, mikä luo jäsenmaille painetta omaksua vastaavia käytäntöjä. (Euroopan parlamentti ja neuvosto 2023.) Euroopan keskuspankki ja Euroopan komissio ovat ilmaisseet huolta yksityisten kotitalouksien kasvavasta velkaantumisesta, joka voi aiheuttaa taloudellista epävakautta. Näissä linjauksissa on nostettu esiin, että kansalliset luottotietojärjestelmät, kuten

positiivinen luottotietorekisteri, voivat parantaa rahoitusmarkkinoiden läpinäkyvyyttä ja vähentää ylivelkaantumiseen liittyviä riskejä. (Suomen Pankki 2019.)

Euroopan komissio on ehdottanut säännöksiä, jotka edistävät yhtenäisiä standardeja luottotietojen raportoinnissa ja luottopäätösten läpinäkyvyyttä. Komission näkemyksen mukaan positiiviset luottotiedot voivat auttaa vähentämään luottotappioiden riskiä ja edistää vastuullista luotonantoa, erityisesti kuluttajaluottolainsäädännön kautta. Toimenpiteitä ei ole toteutettu sitovana lainsäädäntönä, mutta suositukset ovat kannustaneet jäsenvaltioita ottamaan käyttöön kansallisia järjestelmiä, jotka tukevat samoja tavoitteita. (Euroopan komissio 2017.)

EU-tasolla positiivisten luottotietojen kerääminen on noussut osaksi laajempaa taloudellisten tietojen hallinnan ja rahoitusjärjestelmän vakauttamisen strategiaa. Useissa Euroopan maissa on jo olemassa positiivisia luottotietorekistereitä, ja niiden on havaittu edistävän rahoitusmarkkinoiden vakautta sekä parantavan yksilön mahdollisuuksia talouden hallintaan. Positiivisten luottotietojen avulla voidaan myös luoda yhteisiä toimintamalleja, jotka vähentävät ylivelkaantumisen ja maksuhäiriöiden yleisyyttä EU:ssa. (Euroopan komissio 2017.)

Suomen päätös ottaa käyttöön positiivinen luottotietorekisteri on linjassa näiden EU-tason kehityssuuntien kanssa. Läpinäkyvämpi luottotietojen hallinta nähdään keinona vähentää sekä kotitalouksien että rahoituslaitosten taloudellisia riskejä, mikä tuo lisää vakautta markkinoille ja antaa yksilöille parempia edellytyksiä hallita omia taloudellisia resurssejaan.

#### 4.6 Taloudellinen hyvinvointi

Positiivisen luottotietorekisterin avulla yksilöillä on mahdollisuus seurata omaa velkatilannettaan entistä tarkemmin. Kuluttajat voivat tiedostaa paremmin taloudelliset riskit, jotka liittyvät lisääntyneeseen velkataakkaan. Hahmottamalla realistisen taloudellisen tilanteensa kuluttajat voivat suunnitella talouttaan pitkäjänteisemmin. Positiivinen luottotietorekisteri antaa kuluttajille ja kotitalouksille mahdollisuuden hallita taloudellista tilannettaan ja tukea vastuullista velanhoitoa, mikä on erityisen tärkeää esimerkiksi asuntolainojen tai kulutusluottojen kaltaisissa pitkäaikaisissa sitoumuksissa. (Verohallinto 2024f.)

Parempi mahdollisuus taloudelliseen hallintaan vähentää myös stressiä, joka monilla liittyy velkaantumiseen ja maksukyvyyn riittävyyteen. Taloudellisen tilanteen selkeä hahmottaminen antaa yksilöille keinoja ylläpitää omaa maksukykyään ja välttää tilanteita, joissa velan takaisinmaksu muodostuu ylivoimaiseksi.

Rekisteri tarjoaa kuluttajille myös mahdollisuuden tarkastaa omat lainansaantiin vaikuttavat tiedot rekisteristä. Jos kuluttaja havaitsee rekisterin tiedoissa virheitä voi hän vaatia niitä korjattavaksi. Tämä vähentää riskiä siitä, että lainapäätökset perustuisivat virheellisiin tietoihin ja parantaa samalla oikeudenmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä luotonantoprosessissa.

## 5 Vaikutukset

### 5.1 Maksukyvyyn arviointi ja ylivelkaantumisen ehkäisy

Yksi keskeisimmistä vaikutuksista on ollut luotonantajien mahdollisuus arvioida maksukykyä aiempaa tarkemmin ja luotettavammin. Mahdollisuus maksukyvyyn tarkempaan arviointiin on myös yksi positiivisen luottotietorekisterin keskeisistä tavoitteista. Positiivinen luottotietorekisteri tarjoaa yksityiskohtaiset tiedot yksilön kokonaistaloudellisesta tilanteesta, kuten aktiivisista lainoista ja säännöllisistä tuloista. Tarkempi riskienhallinta vähentää tilanteita, joissa lainaa myönnetään taloudellisesti kestäättömille asiakkaille, ja siten pienentää luottotappioiden riskiä luotonantajille. (Verohallinto 2024b.)

Rekisterillä on merkittävä vaikutus ylivelkaantumisen torjunnassa. Ylivelkaantumisen vähentäminen oli tärkeä syy positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotolle. Kun luotonantajat voivat tarkastella yksityiskohtaisia tietoja hakijan lainoista ja tuloista, he voivat tehdä päätöksiä, jotka perustuvat realistisiin arvioihin hakijan maksukyvyistä. Tämä ehkäisee tilanteita, joissa kuluttajille myönnetään enemmän lainaa kuin he pystyvät maksamaan takaisin. Tiukentuneet lainanmyöntämiskriteerit voivat auttaa erityisesti taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevia kuluttajia välttämään velkakierteen syntymistä. Rekisteri suojaa sekä yksilöitä että yhteiskuntaa laajemmilta taloudellisilta ongelmilta, kuten maksuhäiriöiden lisääntymiseltä. (Oikeusministeriö 2022.)

### 5.2 Talouden hallinnan parantuminen

Kuluttajille rekisteri tarjoaa uudenlaisen välineen oman talouden hallintaan. Yksityishenkilöt voivat nyt tarkastella lainojaan ja tulojaan yhdestä sähköisestä palvelusta. Tämä läpinäkyvyys helpottaa velkaantumisen seuraamista ja mahdollistaa parempien päätösten tekemisen esimerkiksi uuden lainan ottamisen tai vanhojen lainojen uudelleenjärjestelyn suhteen.

Rekisteri tarjoaa myös mahdollisuuden asettaa vapaaehtoisen luottokiellon, mikä on koettu hyödylliseksi erityisesti identiteettivarkauksien ehkäisyssä ja tilanteissa, joissa yksilö haluaa rajoittaa omaa lainanottoaan. Tämä ominaisuus lisää kuluttajien hallintamahdollisuuksia ja tarjoaa uudenlaista turvaa lainamarkkinoilla sekä työkalun omien lainojen kokonaistilanteen hahmottamiseen. (Verohallinto 2024e.)

### 5.3 Tiukemmat lainapäätökset

Joissakin tapauksissa positiivinen luottotietorekisteri on johtanut lainansaannin tiukentumiseen. Kun hakijoiden taloudelliset tiedot ovat aiempaa kattavammin luotonantajien saatavilla, on ilmennyt tilanteita, joissa velkojen tai tulojen perusteella uusia lainoja ei ole

myönnetty. Tämä voi tuntua rajoittavalta joillekin kuluttajille, mutta tavoitteensa mukaisesti se auttaa samalla ehkäisemään tilannetta, jossa hakija ottaisi lisää lainaa yli maksukykynsä.

On tärkeää huomata, että tämä tiukentuminen voi asettaa haasteita etenkin pienituloisille ja heille, joiden taloudellinen tilanne ei noudata tavanomaisia kaavoja. Esimerkiksi opiskelijat, kevytyrittäjät tai henkilöt, jotka ovat vasta aloittamassa työuraansa, voivat kohdata vaikeuksia lainan saamisessa, vaikka heidän maksukykynsä pitkällä aikavälillä olisi hyvä. Tällaisissa tapauksissa tarvitaan joustavampia arviointikäytäntöjä, jotta lainapäätökset pysyvät oikeudenmukaisina.

#### 5.4 Pitkän aikavälin vaikutukset

Rekisterin käyttöönotto on vielä alkuvaiheessa. Pitkän aikavälin vaikutusten odotetaan olevan merkittäviä. Ylivelkaantumisen vähenemisen ohella järjestelmän arvioidaan lisäävän rahoitusmarkkinoiden vakautta ja parantavan kuluttajien luottamusta luotonantajiin. Julkisen sektorin taloudelliset kustannukset, kuten velkaneuvontaan liittyvät resurssit, saattavat vähentyä, jos kotitalouksien taloudenhallinta paranee. (Valtiovarainministeriö 2023.)

Rahoitusmarkkinoiden vakauden merkitys korostuu erityisesti silloin, kun tarkastellaan aiempia finanssikriisejä, kuten Yhdysvaltain subprime-kriisiä. Subprime-kriisi johtui holtittomasta lainanannosta ja puutteellisesta riskienhallinnasta. Kriisi ei ainoastaan romahduttanut paikallisia asuntomarkkinoita, vaan se levisi maailmanlaajuisesti talouskriisiksi, mikä osoittaa, miten yksittäisten lainojen hallinnan puute voi vaikuttaa koko rahoitusjärjestelmän vakauteen. (Merle, R 2018.)

Järjestelmän haasteina ovat kuitenkin sen laaja käyttöönotto ja yksityisyydensuojan turvaaminen, sillä arkaluonteisten tietojen käsittely vaatii tarkkaa sääntelyä ja valvontaa. Kokonaisuudessaan positiivinen luottotietorekisteri on jo osoittanut potentiaalinsa talouden läpinäkyvyyden lisääjänä ja vastuullisen luotonannon edistäjänä. (Verohallinto 2024c.) Vaikutukset tulevat kuitenkin näkyviin täydellä laajuudella vasta, kun sen käyttö on vakiintunut ja tilastot alkavat kertoa sen pidemmän aikavälin tuloksista.

## 6 Haasteet ja riskit

### Luotonantajien liiallinen tukeutuminen rekisteriin

Luotonantajat eivät voi tukeutua vain sokeasti rekisterin tarjoamiin tietoihin lainanmyöntöprosessissa. Rekisteri tarjoaa ajantasaisia ja luotettavia tietoja kuluttajan taloudellisesta tilanteesta vain velka ja tulotietojen osalta. (Verohallinto 2024f.) Lainanhakijan yksilöllinen tilanne ei välttämättä selviä pelkästään lainojen ja tulojen perusteella. Esimerkiksi yrittäjät, joiden tulot voivat vaihdella suuresti, tai varakkaat henkilöt, joilla ei ole säännöllisiä ansiotuloja, voivat jäädä vaille lainaa, vaikka heidän varallisuutensa riittäisi lainan takaisinmaksuun.

Lisäksi rekisterin ulkopuolelle jäävät tekijät, kuten lainanhakijan elämäntilanne, mahdolliset aiemmat maksuhäiriöt tai tulevaisuuden suunnitelmat, voivat vaikuttaa merkittävästi lainan takaisinmaksukykyyn. Näin ollen luotonmyöntäjien on tärkeää käyttää rekisterin tietoja vain osana kokonaisvaltaista arviointiprosessia. Tämä korostaa luottopäätösten inhimillisen harkinnan ja henkilökohtaisen vuorovaikutuksen merkitystä, erityisesti poikkeuksellisissa tai monimutkaisissa taloudellisissa tilanteissa.

### Tietoturva ja yksityisyydensuoja

Tietoturva ja yksityisyydensuoja ovat keskeisiä haasteita. Rekisteri sisältää arkaluonteisia tietoja kuluttajan taloudellisesta tilanteesta, kuten tuloista, veloista ja maksuviiveistä. Jos näitä tietoja käsitellään väärin tai ne joutuvat väärin käsiin, se voi johtaa vakaviin väärinkäytöksiin, kuten identiteettivarkauksiin tai taloudelliseen vahingontekoon. Tämän vuoksi rekisterin tietoturvaa ja käyttöoikeuksia on valvottava erittäin tarkasti, ja niiden tulee täyttää korkeimmat mahdolliset tietoturvastandardit. (Tietosuojavaltuutetun toimisto 2024.)

### Kuluttajien ymmärryksen puute

Kuluttajien näkökulmasta haasteena voi olla myös rekisterin toiminnan ja sen vaikutusten ymmärtäminen. Jos kuluttajat eivät tiedä, miten rekisterin tietoja käytetään tai miten he voivat itse hyödyntää rekisteriä taloutensa hallinnassa, rekisterin tarjoama hyöty jää vajaaksi. Kuluttajien opastaminen ja valistaminen rekisterin käytöstä on tärkeää sen onnistuneen hyödyntämisen kannalta.

### Järjestelmän sopeutettavuus ja tulevaisuuden kehitys

Pitkällä aikavälillä rekisterin suurin haaste on sen kyky mukautua taloudellisiin muutoksiin. Järjestelmän päivittäminen ja kehittäminen vaativat jatkuvaa yhteistyötä lainsäätäjien, viranomaisten ja luotonantajien välillä, jotta voidaan varmistaa rekisterin oikeudenmukaisuus ja tehokkuus kaikille osapuolille. Järjestelmä ei ole tällä hetkellä vielä täysin valmis

vastaamaan tämänhetkistä lainatilannetta. Porrastettu käyttöönotto kestää ainakin vuoteen 2026 saakka. (Verohallinto 2024a.)

## 7 Vertailu muihin pohjoismaihin

### 7.1 Tanskan järjestelmä

Tanskassa on ollut käytössä positiivinen luottotietorekisteri. Rekisteri tunnettiin nimellä Kreditregisteret. Järjestelmä keräsi ja säilytti tietoja yksityishenkilöiden ja yritysten taloudellisesta tilanteesta. Järjestelmä tarjosi luotonantajille ja muille hyväksytyille tahoille pääsyn tietoihin, jotka auttavat arvioimaan luotonhakijoiden maksukykyä. Rekisteri sisälsi tietoja muun muassa luotoista, lainoista, maksuhäiriöistä ja velkojen maksutilanteesta. Järjestelmästä saadut tiedot olivat sekä positiivisia että negatiivisia. (Kreditregisteret 2020.)

Luotonantajat käyttivät rekisteriä arvioidakseen luotonhakijoiden luottokelpoisuutta. Järjestelmän tavoitteena oli, Suomen positiivisen luottotietorekisterin tapaan, auttaa myös ehkäisemään ylivelkaantumista. Rekisterin ylläpidosta vastasi Tanskan Finanssivalvonta Finanstilsynet. Tietoihin pääsy oli tarkoin säädelty, ja vain tietyt hyväksytyt tahot pystyivät tarkastelemaan tietoja rekisteristä. (Danmarks Nationalbank 2024.)

Kreditregisteret järjestelmä päädyttiin kuitenkin sulkemaan 1.9.2020. (Kreditregisteret 2020.) Lakkauttamisen syynä olivat muun muassa tietosuojakysymykset sekä tarve päivittää tietojen keräämisen ja analysoinnin menetelmiä vastaamaan nykyaikaisia standardeja. Rekisterin sulkemisen jälkeen Tanskan kansallispankki on ottanut käyttöön uusia järjestelmiä ja prosesseja, joilla pyritään edelleen keräämään ja analysoimaan vastaavia tietoja tehokkaammin ja turvallisemmin.

### 7.2 Norjan järjestelmä

Norjassa otettiin käyttöön vuonna 2019 Gjeldsregisteret niminen rekisteri. Rekisterin luomisen taustalla oli halu parantaa pankkien ja rahoituslaitosten kykyä arvioida yksilöiden velkatilannetta ja vähentää yleistä velkaantuneisuutta. Rekisteri tarjoaa reaaliaikaisen näkymän kuluttajien vakuudettomista veloista, kuten luottokorteista ja kulutusluotoista. Tiedot ovat saatavilla lainanantajille, rahoituslaitoksille ja viranomaisille. Henkilöillä itsellään on myös oikeus tarkastella omia tietojaan. (re:member 2019.)

Gjeldsregisteret on suunniteltu osaksi laajempaa taloudellista järjestelmäkokonaisuutta, jossa pankit ja muut lainanantajat ilmoittavat ja päivittävät tietoja säännöllisesti. Ilmoittamisvelvollisuus kattaa muun muassa avoimet saldot, korot sekä mahdolliset lainan hoitokulut. Tiedot rekisterissä sensuroidaan siten, että vain lainasummat, korot ja kulut ovat näkyvissä,

eikä henkilöiden yksityistietoja luovuteta laajemmin. Tiedot poistetaan rekisteristä, kun laina on maksettu pois tai tietojen säilyttämiselle ei ole enää tarvetta.

Rekisteriä on käyttöönoton jälkeen kehitetty aktiivisesti. Esimerkiksi aikaisemmin käyttämättömät luottorajat, kuten luottokortit, olivat passiivisia eivätkä vaikuttaneet lainan saantiin. Uuden sääntelyn myötä ne voivat vaikuttaa lainan enimmäismäärään. Henkilöllä olemassa olevat luottorajat vähentävät mahdollisuuksia saada lisää lainaa, riippumatta siitä, onko luottorajaa käytetty. Muutoksella pyritään vähentämään uusien luottojen ottamista ja hillitsemään velkaantumisen kasvua. (SpareBank 1 2023.)

Rekisterillä ja sääntelyllä on ollut merkittävä vaikutus Norjan kuluttajien vakuudettoman velan kasvun hidastumiseen. Tulevaisuudessa velkarekisteriä on tarkoitus laajentaa myös vakuudellisten luottojen ja muiden rahoitusmuotojen. (SpareBank 1 2023.)

### 7.3 Ruotsin malli

Ruotsissa ei ole käytössä positiivista luottotietorekisteriä samalla tavalla kuin Suomessa. Maassa on kuitenkin useita järjestelmiä ja käytäntöjä, jotka mahdollistavat positiivisen luottotiedon hyödyntämisen. Ruotsissa luotonantajat voivat saada käyttöönsä asiakkaan taloudellista tilannetta koskevia tietoja, kuten tuloja ja velkoja. Tiedot eivät ole keskitetyksi julkisen tahon hallinnoiman rekisterin kautta saatavilla. Sen sijaan tiedot perustuvat useisiin eri lähteisiin, kuten veroviranomaisilta saataviin verotietoihin sekä pankkien omiin tietokantoihin.

Ruotsissa toimii useita luottotietoyrityksiä, joista merkittävin on UC AB. UC AB on Ruotsin suurin luottotietoyritys, joka on tarjonnut luottotietoja, luottovalvontaa ja päätöksenteon tukipalveluja vuodesta 1977 lähtien. Yritys kerää eri lähteistä yhteen tietoja yksityishenkilöiden ja yritysten luottokelpoisuudesta. UC AB:n tarjoamat luottotietoraportit sisältävät sekä positiivisia että negatiivisia tietoja yksityishenkilöistä. (UC AB 2024.) Luotonantajat käyttävät näitä raportteja arvioidessaan luotonhakijoiden riskejä ja tehdessään päätöksiä luoton myöntämisestä.

## 8 Johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa Suomessa, sen toimivuutta, vaikutuksia ja siihen liittyviä haasteita. Työ on tehty kirjallisuuskatsauksena. Lähteinä työssä on käytetty luotettavia lähteitä, joten katsauksen antaman tiedon voidaan katsoa olevan luotettavaa. Tutkimuskysymyksiä työssä oli kaksi ja ne ovat seuraavat: Miten positiivinen luottotietorekisteri vaikuttaa kuluttajien saamiin luottoihin? Miten positiivinen luottotietorekisteri voi vähentää maksuhäiriömerkintöjä ja ylivelkaantumista Suomessa?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta tutkimuksessa havaittiin kuluttajan luoton saannin muuttuneen. Positiivinen luottotietorekisteri on vaikuttanut merkittävästi luotonmyöntämisprosessiin Suomessa. Sen avulla luotonantajat voivat arvioida hakijoiden taloudellista tilannetta aiempaa tarkemmin ja tehdä vastuullisempia päätöksiä. Rekisteri sisältää tietoa muun muassa hakijoiden nykyisistä veloista ja tuloista, mikä auttaa estämään ylivelkaantumista. Tämä johtaa tiukempiin luottopäätöksiin, erityisesti silloin, kun hakijan taloudellinen tilanne ei mahdollista lisävelan ottamista. Siten rekisteri tekee luoton saamisesta vaikeampaa taloudellisesti heikommassa asemassa oleville, mutta toisaalta auttaa hyvässä tilanteessa olevia osoittamaan maksukykynsä.

Toisen tutkimuskysymyksen osalta tutkimuksessa havaittiin myös positiivinen luottotietorekisterin vähentävän maksuhäiriömerkintöjä ja ylivelkaantumista Suomessa rekisterin tarjoaman tarkemman taloudellisen tilanteen arvioinnin kautta. Rekisterin tarjoamien tietojen avulla luotonantajat voivat tehdä päätöksiä, jotka perustuvat realistisiin tietoihin hakijan maksukyvyistä. Rekisteri tuo esille hakijoiden kokonaistaloudellisen tilanteen, mikä vähentää tilanteita, joissa kuluttajat ottavat lainaa yli maksukykynsä. Tämä johtaa vähitellen maksuhäiriöiden ja ylivelkaantumisen vähenemiseen yhteiskunnassa.

Rekisteri otettiin käyttöön huhtikuussa 2024 ja sen tavoitteena on edistää vastuullista luotonantoa, vähentää ylivelkaantumista ja parantaa yksilöiden taloudellista turvallisuutta. Positiivinen luottorekisteri on ollut ajankohtainen ja merkittävä muutos Suomen rahoitusjärjestelmässä. Rekisteri tarjoaa kattavan ja ajantasaisen kuvan kuluttajien taloudellisesta tilanteesta, sillä se kerää tietoa kuluttajien luotoista, tuloista ja velanhoitokyvystä. Tämä rekisteri on osaltaan mahdollistanut tarkemman ja vastuullisemman luotonannon ja helpottaa kuluttajien taloudellisen tilanteen hahmottamista kokonaisuutena.

Kuluttajat, joiden taloudellinen tilanne on heikko tai jotka ovat jo velkaantuneet liikaa, voivat kokea luotonhankinnan vaikeutuvan. Tämä kohdistuu erityisesti kuluttajiin, joilla on useita samanaikaisia lainoja, alhaiset tulot tai maksuhäiriömerkintöjä. Vastuullinen luotonanto

perustuu siihen, että luotonantajat eivät enää myönnä lainoja yksittäisten tekijöiden, kuten vain luottotietojen tarkistamisen perusteella, vaan tekevät laajemman arvioinnin hakijan taloudellisesta tilanteesta. Tietojen tarkempi ja kokonaisvaltainen tarkastelu saattaa estää uuden lainan saamisen tilanteessa, jossa hakijalla ei vaikuta olevan kykyä hoitaa uutta lainaansa.

Rekisteri tarjoaa yksityishenkilöille mahdollisuuden seurata omia luottojaan ja tulojaan yhdestä palvelusta, mikä parantaa taloudenhallintaa ja tukee vastuullista luotonottoa. Kuluttajat voivat myös asettaa itselleen vapaaehtoisen luottokiellon positiivisen luottotietorekistein kautta. Luottokiellon asettaminen voi olla hyödyllistä tilanteessa, jossa kuluttaja epäilee joutuvansa identiteettivarkauden uhriksi tai haluavansa omasta aloitteestaan vähentää uusien velkojen ottamista.

Positiivinen luottorekisteri tuo haasteita sekä mahdollisuuksia kuluttajille. Se tekee luoton saamisesta tiukempaa ja vastuullisempaa taloudellisesti hankalissa tilanteissa oleville kuluttajille. Toisaalta rekisteri voi parantaa hyvässä taloudellisessa tilanteessa olevien kuluttajien mahdollisuuksia saada lainaa osoittamalla todellisen ajantasaisen taloudellisen tilanteen.

Vaikka positiivinen luottorekisteri tuo merkittäviä etuja, se tuo mukanaan myös haasteita. Rekisterin käyttöönotto on ollut monivaiheinen prosessi. Rekisterin täysimittainen toiminta edellyttää edelleen jatkuvaa valvontaa ja kehittämistä. Rekisterin laajentaminen elinkeinotoimintaan myönnettyihin luottoihin, on edelleen käynnissä ja sen arvioidaan valmistuvan vuonna 2026.

Yksi suurimmista haasteista on tietosuojan varmistaminen. Rekisteri sisältää arkaluonteista tietoa yksilöiden taloudellisesta tilanteesta. Toinen merkittävä haaste positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotossa on ollut tietojen oikeellisuus. Mediassa on uutisoitu henkilöistä, jotka ovat lainaa hakiessaan saaneet kielteisen päätöksen rekisterissä olevien väärin tietojen perusteella.

Rekisterin vaikutukset näkyvät jo lyhyellä aikavälillä. Pidemmällä aikavälillä vaikutusten uskotaan olevan vielä merkittävämpiä. Positiivinen luottorekisterin todellinen vaikutus tulee ilmi vasta, kun pystytään tutkimaan tapahtuneita muutoksia suomalaisten ylivelkaantumisessa pidemmällä aikavälillä. Positiivinen luottotietorekisteri ja siihen liittyvä lainsäädäntö on kohtalaisen uusi, joten kokemustietoa aiheeseen liittyen ei vielä ole juurikaan saatavilla. Aihetta on hyvä tutkia lisää, kun aikaa kuluu ja sen myötä tiedetään enemmän järjestelmän vaikutuksista. Jatkotutkimus myöhemmin positiivisen luottotietorekisterin todellisesta vaikutuksesta Suomalaisten velkaantumiseen tulee olemaan tarpeellinen. Myös kuluttajien kokemuksia asiaan liittyen on hyödyllistä tutkia myöhemmin. Erityisesti olisi tärkeää selvittää,

miten rekisteri vaikuttaa eri väestöryhmiin ja heidän kykyinsä hallita talouttaan. Tämä voi tarjota arvokasta tietoa siitä, miten järjestelmää voidaan kehittää entistä tehokkaammaksi.

## Lähteet

Danmarks Nationalbank. 2024. Kreditregister. Viitattu 15.11.2024.

Saatavissa <https://www.nationalbanken.dk/da/viden-og-nyheder/data-og-statistik/for-indberettere/penge-realkredit-og-betalingsinstitutter/kreditregister>

Euroopan komissio. 2017. Kuluttajille tarkoitettuja rahoituspalveluja koskeva toimintasuunnitelma: Parempia tuotteita, enemmän valinnanvaraa. Viitattu 8.10.2024.

Saatavissa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52017DC0139>

Euroopan parlamentti ja neuvosto. 2023. Direktiivi (EU) 2023/2225, annettu 18. lokakuuta 2023, kuluttajaluottosopimuksista ja direktiivin 2008/48/EY kumoamisesta. Viitattu

8.10.2024. Saatavissa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32023L2225>

Finanssivalvonta. 2018. Määräykset ja ohjeet 4/2018: Luottoriskien hallinta ja luottokelpoisuuden arviointi rahoitussektorin valvottavissa. Viitattu 4.10.2024.

Saatavissa [https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskokoelma/2018/04\\_2018/2018\\_04.m3.pdf](https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskokoelma/2018/04_2018/2018_04.m3.pdf)

Kreditregisteret. 2020. Forside. Viitattu 20.11.2024.

Saatavissa <https://www.kreditregisteret.dk/>

Merle, R. 2018. A guide to the financial crisis—10 years later. The Washington Post.

Viitattu 25.10.2024. Saatavissa [https://www.washingtonpost.com/business/economy/a-guide-to-the-financial-crisis--10-years-later/2018/09/10/114b76ba-af10-11e8-a20b-5f4f84429666\\_story.html](https://www.washingtonpost.com/business/economy/a-guide-to-the-financial-crisis--10-years-later/2018/09/10/114b76ba-af10-11e8-a20b-5f4f84429666_story.html)

Mäki-Fränti, P. 2021. Voimakkaasti velkaantuneiden taloudellinen tilanne vaihtelee Suomessa. Viitattu 12.10.2024.

Saatavissa <https://www.eurojatalous.fi/fi/2021/artikkelit/voimakkaasti-velkaantuneiden-taloudelli-nen-tilanne-vaihtelee-suomessa/>

Mörttinen, L. 2018. Mistä välineet hallitsemattoman velkaantumisen estämiseen? Viitattu

25.09.2024. Saatavissa <https://vm.fi/-/mista-valineet-hallitsemattoman-velkaantumisen-estamiseen->

Oikeusministeriö. 2020. Positiivisen luottotietorekisterin valmisteleminen. Viitattu

20.09.2024. Saatavissa <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM022:00/2020>

Oikeusministeriö. 2022. Positiivinen luottotietorekisteri avuksi ylivelkaantumisen torjunnassa. Viitattu 20.09.2024. Saatavissa <https://oikeusministerio.fi/-/positiivinen-luottotietorekisteri-avuksi-ylivelkaantumisen-torjunnassa>

re:member. 2019. 14 ting du må vite om gjeldsregisteret. Viitattu 20.11.2024. Saatavissa <https://www.remember.no/forbrukslan/tips-forbrukslan/gjeldsregister>

Salminen, A. 2023. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja joihinkin hallintotieteellisiin sovelluksiin. 2. tarkistettu painos. Viitattu 20.09.2024.

Saatavissa <https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/15470/978-952-395-081-8%20%28PDF%29.pdf>

SpareBank 1. 2023. Alt du trenger å vite om gjeldsregisteret. Viitattu 20.11.2024.

Saatavissa <https://www.sparebank1.no/nb/bank/privat/tips-og-rad/gjeldsregisteret.html>

Suomen Pankki. 2019. Euroopan järjestelmäriskikomitea suosittelee Suomelle uusia keinoja kotitalouksien velkaantumisen hillitsemiseen. Viitattu 8.10.2024.

Saatavissa <https://www.suomenpankki.fi/fi/ajankohtaista/lehdistotiedotteet-ja-uutiset/tiedotteet/2019/euroopan-jarjestelmariskikomitea-suosittelee-suomelle-uusia-keinoja-kotitalouksien-velkaantumisen-hillitsemiseen/>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2024. Positiivinen luottotietorekisteri otetaan käyttöön 1.4. – näin se vaikuttaa henkilötietojesi käsittelyyn. Viitattu 10.11.2024.

Saatavissa <https://tietosuoja.fi/-/positiivinen-luottotietorekisteri-otetaan-kayttoon-1.4.-nain-se-vaikuttaa-henkilotietojesi-kasittelyyn>

Tilastokeskus. 2024. Velkaantumistilasto. Viitattu 12.10.2024.

Saatavissa <https://stat.fi/tilasto/velk>

UC AB. 2024. About UC. Viitattu 20.11.2024. Saatavissa <https://www.uc.se/en/about-uc/about-us/>

Valtioneuvosto. 2020. Selvitys: Ylivelkaantuminen on lisääntynyt kaikilla tilastomittareilla.

Viitattu 15.10.2024. Saatavissa <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/selvitys-ylivelkaantuminen-on-lisaantynyt-kaikilla-tilastomittareilla>

Valtiovarainministeriö. 2018. Työryhmä selvittämään kotitalouksien velkaantumisen rajoittamista. Viitattu 02.10.2024. Saatavissa <https://vm.fi/-/tyoryhma-selvittamaan-kotitalouksen-velkaantumisen-rajoittamista>

Valtiovarainministeriö. 2023. Kotitalouksien velkaantuminen ja korkojen nousu: Työryhmän raportti. Viitattu 15.10.2024.

Saatavissa [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164852/vm\\_2023\\_34.pdf?sequence=4&utm](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164852/vm_2023_34.pdf?sequence=4&utm)

Verohallinto. 2024a. Ilmoittamisen aloittaminen rekisteriin. Viitattu 13.11.2024.

Saatavissa <https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/luotonantajille/luotonantajien-ohjeet/ilmoittamisen-aloittaminen-rekisteriin/>

Verohallinto. 2024b. Luotonantajille – Positiivinen luottotietorekisteri. Viitattu 13.11.2024.

Saatavissa <https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/luotonantajille/>

Verohallinto. 2024c. Luotonantajat kokevat rekisterin hyödylliseksi. Viitattu 03.12.2024.

Saatavissa <https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/tietoa-rekisterista/uutishuone/Uutiset/luotonantajat-kokevat-rekisterin-hyodylliseksi/>

Verohallinto. 2024d. Tietoa positiivisesta luottotietorekisteristä. Viitattu 21.09.2024.

Saatavissa <https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/tietoa-rekisterista/>

Verohallinto. 2024e. Vapaaehtoinen luottokielto. Viitattu 21.09.2024.

Saatavissa <https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/yksityishenkil%C3%B6ille/vapaaehtoinen-luottokielto/>

Verohallinto. 2024f. Yksityishenkilöille – Positiivinen luottotietorekisteri. Viitattu 21.09.2024.

Saatavissa <https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/yksityishenkil%C3%B6ille/>